

POSTANOWIENIE

Dnia 8 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski

w sprawie z powództwa M. C.

przeciwko T. G.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 8 września 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 22 lipca 2021 r., sygn. akt I ACa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda M. C. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z 22 lipca 2021 r., Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek umożliwiających realizację publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo

i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2, 3 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a więc zagadnienia, które wiąże się z określonym przepisem prawnym i którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, wymaga jego precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11). Chodzi przy tym o zagadnienie nowe, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji.

Zdaniem skarżącego w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne w postaci konieczności odpowiedzi na pytanie: czy do spraw, w których spełnione zostały łącznie przesłanki, o których mowa w art. 527 § 1 – 3, art. 528, art. 529 k.c., można zastosować klauzulę generalną określoną w art. 5 k.c. jako jedyną i samodzielną przyczynę rozstrzygnięcia.

Sformułowana przez skarżącego wątpliwość na tle wskazanych przepisów nie odpowiada założeniom przyjętym w orzecznictwie Sądu Najwyższego dla rozumienia przesłanki istotnego zagadnienia prawnego. Problematyka dotycząca oceny zasadności powództwa z punktu widzenia zasad współżycia społecznego, była przedmiotem wyjaśnień Sądu Najwyższego. (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 29 listopada 2018 r., IV CSK 378/17 i powołane tam orzeczenia). Nie zachodzi potrzeba kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym zakresie. Skarżący, powołując się na przesłankę art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. poprzestał

na sformułowaniu pytania, nie przytoczył ani nie uzasadnił takich argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, nie przeprowadził żadnego wyводу prawnego dla wykazania, że wyartykułowana przez niego kwestia stanowi istotne zagadnienie prawne wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego. Nadto sformułowana przez niego kwestia nie ma charakteru abstrakcyjnego i uniwersalnego, lecz jest osadzona w okolicznościach konkretnej sprawy i jest pytaniem w tej właśnie sprawie. Skarżący, powołując się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, polemizuje z rozstrzygnięciem Sądu drugiej instancji, który - mając na uwadze okoliczności sprawy - uznał, że uwzględnienie powództwa byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, podkreślając m.in. to, że udział dłużniczki w mieszkaniu jakkolwiek formalnie stanowił element jej majątku, to jednak został w całości nabyty przez pozwaną z takim założeniem, że po spłacie przez nią pożyczki, dłużniczka daruje pozwanej swój udział w mieszkaniu. W istocie skarżący kwestionuje ustalenia faktyczne i ocenę dowodów, poczynione przez Sąd Apelacyjny, którymi Sąd Najwyższy jest związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Nie ma zatem argumentów wskazujących na konieczność wypracowania reguł dotychczas nieomówionych w orzecznictwie i doktrynie.

Oparcie zaś wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07). Skarżącego obciąża obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/06).

W ocenie skarżącego istnieje konieczność wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, tj. art. 5 w zw. z art. 527 i n. k.c. i odpowiedzi na pytanie, czy zasady współzycia społecznego mogą mieć zastosowanie do wszystkich postępowań opartych na art. 527 i n. k.c. w sytuacji, gdy „z natury” *actio pauliana* wynika swoista nieuczciwość strony transakcji lub jej lekkomyślność, a więc z założenia jej postawa nie może być uznana za „nieskazitelną”, co uzasadniałoby zastosowanie klauzuli generalnej określonej w art. 5 k.c.

Wyartykułowana przez skarżącego potrzeba wykładni powołanych przepisów, stanowi w istocie powtórzenie sformułowanych przez niego problemu, mającego stanowić istotne zagadnienie prawne. Kwestia ta dotyczy powstałych *in casu* wątpliwości skarżącego na tle art. 5 w zw. z art. 527 i n. k.c. Skarżący pod pozorem potrzeby wykładni powołanych przepisów polemizuje ze stanowiskiem Sądu drugiej instancji, o czym była mowa wyżej. Nie ma zatem argumentów juredycznych przemawiających za potrzebą wypowiedzenia się przez Sąd Najwyższy w sformułowanej przez skarżącego kwestii.

Zdaniem skarżącego zachodzi nieważność postępowania, albowiem w przypadku gdy sąd wydaje rozstrzygnięcie na podstawie innej niż wskazana przez stronę, winien o takim zamiarze uprzedzić strony jeszcze przed zamknięciem rozprawy, w innym zaś przypadku naruszony może być art. 379 pkt 5 k.p.c. Podniósł, że w niniejszej sprawie strona wprost nie wносиła o orzeczenie na podstawie omawianych norm, a jedynie zajęła stanowisko, iż rozumowanie Sądu pierwszej instancji jest poprawne, co nie jest tożsame z powołaniem przepisu.

Przyczyna nieważności wskazana w art. 379 pkt 5 k.p.c. zachodzi wtedy, gdy strona – na skutek wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej – nie brała udziału w całym postępowaniu lub jego znacznej części, jeżeli skutki tych wadliwości nie mogły być usunięte na następnych rozprawach przed wydaniem wyroku w danej instancji. Chodzi jednak tylko o wypadki rzeczywistego pozbawienia możliwości obrony, którego skutkiem było niedziałanie strony w postępowaniu. W judykaturze Sądu Najwyższego stwierdzono, że zastosowanie przez Sąd drugiej instancji nowej podstawy prawnej rozstrzygnięcia bez wcześniejszego poinformowania stron o możliwości oceny roszczeń na takiej

podstawie prawnej istotnie może prowadzić do pozbawienia stron możliwości obrony praw, a tym samym powodować nieważność postępowania. Takie postępowanie uniemożliwia stronie wypowiedzenie się w przedmiocie przyjętej przez sąd podstawy prawnej rozstrzygnięcia. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 maja 2021 r., I CSKP 72/21 i wskazane tam orzeczenia). Skarżący, powołując się na nieważność postępowania z art. 379 pkt 5 k.p.c., pominął, że kwestia dotycząca oceny zasadności powództwa z punktu widzenia art. 5 k.c., była przedmiotem nie tylko rozważań Sądu drugiej instancji, ale również Sądu pierwszej instancji, który uznał, że nawet przy przyjęciu, że w przedmiotowej sprawie zostały spełnione przesłanki do domagania się przez skarżącego ochrony przysługującej mu wobec E. G. wierzytelności w drodze skargi pauliańskiej to powództwo i tak nie mogłoby zostać uwzględnione, akcentując, że domaganie się przez skarżącego uznania bezskuteczności umowy darowizny udziału we własności lokalu przez dłużniczkę E. G. na rzecz pozwanej należy uznać za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, tj. zasadą niedopuszczalności zaspokojenia się przez wierzyciela z majątku osoby trzeciej, z dorobku jej całego życia i to w sytuacji, gdy nie odniosła jakiegokolwiek korzyści z czynności prawnej dokonanej z dłużnikiem. Nieuwzględnienie przez Sąd drugiej instancji postawionego przez skarżącego w apelacji zarzutu naruszenia art. 5 k.c. nie przekonuje, że w niniejszej sprawie doszło do pozbawienia go możliwości obrony praw.

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance oczywistej zasadności wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej na pierwszy rzut oka, bez konieczności głębszej analizy, sprzeczności orzeczenia z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni (por. m. in.: postanowienia Sądu Najwyższego z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49).

Zdaniem skarżącego zachodzi oczywista zasadność skargi, ponieważ Sąd drugiej instancji rażąco naruszył art. 527 § 1- 3, art. 528, art. 529 k.c., a także art. 5 w zw. z art. 527 k.c. oraz art. 379 pkt 5 k.p.c. i art. 387 § 2¹ pkt 1 w zw. z art. 382 k.p.c. Zaakcentował, że Sąd Apelacyjny błędnie uznał, że występują jakiegokolwiek okoliczności wyłączające odpowiedzialność pozwanej jako osoby trzeciej, która w drodze darowizny nabyła od swojej córki udział w nieruchomości,

mimo iż bezspornym w toku postępowania było, że pozwana jest matką dłużnika, dłużnik na dzień darowizny był całkowicie niewypłacalny, a rzeczona darowizna uniemożliwiła skarżącemu zaspokojenie ze składnika majątku objętego darowizną, a nadto utrzymał w mocy wyrok oddalający powództwo w oparciu li tylko o zasady współżycia społecznego, w sytuacji gdy skarżący nie nadużył przysługujących mu praw, z kolei pozwana dopuściła się czynów niezgodnych z przepisami prawa, świadomie - wiedząc o zadłużeniu córki, chcąc uniknąć zajęcia i sprzedaży udziału dłużnika w nieruchomości, przyjęła darowiznę – czynią tym samym egzekucję z majątku dłużnika bezskuteczną.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przekonuje, że doszło w niniejszej sprawie do rażącego naruszenia prawa, które skutkowałoby oczywistym uzasadnieniem skargi. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że zarzut naruszenia przez Sąd drugiej instancji zasad sporządzania uzasadnienia orzeczenia (aktualnie uregulowanych w art. 327¹ oraz art. 387 § 2¹ k.p.c.) może zostać skutecznie podniesiony wyjątkowo wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia nie ma wszystkich koniecznych elementów bądź zawiera kardynalne braki, które uniemożliwiają przeprowadzenie kontroli kasacyjnej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 24 czerwca 2021 r., II CSKP 88/21; postanowienie Sądu Najwyższego z 10 lipca 2020 r., II CSK 583/18). Z lektury uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd Apelacyjny wnikliwie rozważył postawione w apelacji zarzuty, w tym ten dotyczący naruszenia art. 5 k.c., szczegółowo analizując zebrany w sprawie materiał dowodowy. Podkreślić należy, że stosowanie klauzul generalnych, a zwłaszcza art. 5 k.c. stanowi domenę sądów *meriti*. Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym ma ograniczone możliwości w tym zakresie, może zakwestionować stanowisko Sądów *meriti* w tym zakresie tylko wtedy, gdy jest ono rażąco błędne i krzywdzące. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawiono argumentów, które uzasadniałyby ocenę, iż Sąd drugiej instancji stwierdzając, że w stanie faktycznym sprawy nie wystąpiły okoliczności, które mogłyby uzasadnić odmowę zastosowania art. 5 k.c. w sprawie, dopuścił się rażących błędów, w stopniu przemawiającym za oczywistą zasadnością skargi. Argumentacja zawarta w skardze sprowadza się do zaprezentowania przez skarżącego własnej oceny sprawy, kwestionowania

rozstrzygnięcia i przedstawienia go jako w subiektywnej opinii skarżącego oczywiście niesprawiedliwego. Skarżący podważa w istocie ustalony w sprawie stan faktyczny i zamierza do jego modyfikacji, zgodnie z przyjętym przez siebie kierunkiem. Nie uwzględnił, że postępowaniu kasacyjnemu Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, a podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów. Skarżący, polemizując z ustaleniami i oceną dowodów, zmierza w istocie do zniweczenia publicznoprawnej funkcji skargi i wydania orzeczenia w interesie jednostkowym, w postępowaniu opartym na analizowaniu przeprowadzanych przed Sądami obu instancji dowodów. Analiza zatem wniosku na tle podstaw skargi oraz motywów zaskarżonego orzeczenia, nie prowadzi do oceny, iż Sąd Apelacyjny ferując wyrok dopuścił się kardynalnych błędów, w stopniu przemawiającym za oczywistą zasadnością skargi.

Wobec powyższego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[as]